

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра моніторингу довкілля та природокористування

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Ландшафтно-екологічне планування

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший / бакалаврський
галузь знань _____ 10 Природничі науки
(шифр і назва)
спеціальність (напрямок) _____ 101 Екологія,
(шифр і назва)
освітня програма _____ Екологія
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ за вибором
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ ННІ екології

2020 / 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою Навчально-наукового інституту екології

“31” серпня 2020 року, протокол №10

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Максименко Н. В., д.геогр.н., професор, завідувач кафедри моніторингу довкілля та природокористування

Клещ А. А. ст. викл. кафедри моніторингу довкілля та природокористування
ННІ екології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри моніторингу довкілля та природокористування

Протокол від “31” серпня 2020 року №14

Завідувач кафедри моніторингу довкілля та природокористування

(підпис)

Максименко Н. В.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Екологія»
назва освітньої програми

Гарант освітньої програми першого рівня «Екологія» (бакалавр)

(підпис)

Лісняк А. А.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією Навчально-наукового інституту екології

Протокол від “31” серпня 2020 року №10

Голова науково-методичної комісії Навчально-наукового інституту екології

(підпис)

Максименко Н. В.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Ландшафтно-екологічне планування” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавр
(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)
спеціальності (напрямку) 101 Екологія
освітня програма Екологія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Забезпечення теоретичної і практичної підготовки студентів для проведення діяльності у галузі екологічно орієнтованого територіального планування природокористування.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- надати уявлення про місце і роль ландшафтно-екологічного планування у галузі охорони навколишнього природного середовища та збалансованого природокористування;
- сформувати у студентів системи знань, умінь і навичок з ландшафтно-екологічного планування та підходів до оптимізації територіальної організації природокористування сучасних ландшафтів.

1.2. Кількість кредитів – 3

1.3. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
5-й	5-й
Лекції	
32 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	6 год.
Лабораторні заняття	
- год.	- год.
Самостійна робота	
42 год.	80 год.
Індивідуальні завдання	
- год.	- год.

1.6. Заплановані результати навчання

В результаті навчання студент повинен сформувати наступні компетентності :

- володіти та вільно оперувати базовим термінологічним апаратом у галузі ландшафтно-екологічного планування та територіального планування в цілому;
- використовувати засоби та підходи ландшафтно-екологічного планування в розв’язанні професійних задач оптимізації територіальної організації природокористування;
- володіти методикою організації та проведення процедури ландшафтно-екологічного планування (етапи і зміст проведення робіт, організаційна структура);
- бути здатним приймати участь у організації та виконанні робіт із ландшафтно-екологічного планування;
- розуміти недоліки та переваги основних підходів до територіального планування і організації життя та діяльності людини в географічному просторі;
- проводити збір вихідної інформації для ландшафтно-екологічного планування, аналізувати картографічну інформацію для цілей укладання ландшафтних планів;
- вміти ідентифікувати і оцінювати інтенсивність конфліктів природокористування;

- здійснювати екологічну оцінку ландшафту в категоріях значущості і чутливості;
- визначати цілі розвитку ландшафту і програм заходів щодо поліпшення екологічного стану культурних ландшафтів;
- оперувати основними положеннями керівних національних законодавчих документів у галузі територіального планування та охорони навколишнього середовища;
- застосувати окремі прийоми ландшафтно-екологічного планування до обґрунтування територіальної структури заповідних об'єктів та екологічних мереж;
- застосувати окремі прийоми ландшафтно-екологічного планування до організації та оптимізації землекористування в аграрних ландшафтах;
- застосувати окремі прийоми ландшафтно-екологічного планування до обґрунтування рекреаційно-туристичної діяльності;
- застосувати окремі прийоми моделювання конфігурації і внутрішньої структури водоохоронних зон;
- орієнтуватись у призначенні і категоріях містобудівного зонінгу;
- володіти прийомами оцінки ландшафту при проектуванні системи озеленення міста;
- аналізувати візуальні елементи ландшафту та здійснювати оцінку його естетичної привабливості;
- складати картографічну основу ландшафтного плану для проектування об'єктів ландшафтно-архітектури;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня для донесення інформації та власного досвіду;
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо;
- здатність до участі у проведенні досліджень на відповідному рівні;
- здатність працювати в команді, використовуючи навички міжособистісної взаємодії;
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- здатність проводити моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Ландшафтно-екологічне планування як інструмент територіальної організації природокористування територій.

Тема 1. Передумови та історія виникнення інвайронментальних різновидів територіального планування.

Територіальне планування життєдіяльності та природокористування у різні історичні епохи. Системи просторового планування у різних країнах. Традиційна і комплексна (comprehensive) форми територіального планування. Екологічне територіальне планування. Передумови появи та історія розвитку ландшафтного планування: від виникнення у Німеччині до глобального усвідомлення. Ландшафтно-екологічне планування. Екологічні аспекти територіального планування у Радянському Союзі: районне планування та територіальні комплексні схеми охорони природи (ТерКСОП).

Тема 2. Вихідні положення ландшафтного і ландшафтно-екологічного видів планування.
Цілі і завдання ландшафтно-екологічного планування. Визначення спеціальних базових понять: ландшафт, компоненти ландшафту, навколишнє середовище, компоненти навколишнього середовища, планування, ландшафтне планування, природні ресурси, сталий розвиток. Принципи здійснення планування. Суміжні сфери діяльності: ландшафтна архітектура, ландшафтне проектування, ландшафтний дизайн.

Тема 3. Зміст, структура та організація робіт з ландшафтно-екологічного планування.
Аналіз передумов, визначення завдань планування. Стейкхолдери процесу планування. Комунікація у ході планування : робота з громадськістю та зацікавленими сторонами. Управління проектом і оцінка ефективності проектів після завершення процесу планування.

Тема 4. Розуміння ландшафту у ландшафтно-екологічному плануванні.
Загальне поняття ландшафту. Визначення ландшафту: проблеми термінології. Загальні властивості та атрибути ландшафту. Суб'єкти ландшафту. Модель ландшафту в територіальному плануванні: головні властивості. Суб'єкт-об'єктна і суб'єкт-суб'єктна моделі розуміння ландшафту в контексті процесу планування.

Тема 5. Національні системи ландшафтного і ландшафтно-екологічного планування: міжнародний досвід та перспективи впровадження в Україні.
Екологічні аспекти територіального планування закордоном : переваги та недоліки національних

систем ландшафтного планування. Аналіз національних систем ландшафтного планування Великобританії, Нідерландів, Франції, Іспанії, Німеччини, Польщі та США за низкою параметрів оцінки систем планування. Законодавче підґрунтя здійснення ландшафтного або ландшафтно-екологічного планування в Україні. «Піонерні» розробки з ландшафтного і ландшафтно-екологічного планування в Україні.

Тема 6. Інвентаризаційний етап ландшафтно-екологічного планування.

Інвентаризаційний етап - аналіз ситуації. Інформаційне забезпечення планування на інвентаризаційному етапі. Джерела, види інформації та особливості їхньої інтерпретації. Картографічна інформація: тематичні картографічні твори, планові матеріали, топографічні карти, дані дистанційного зондування Землі. Некартографічна інформація: демографічні дані, соціально-економічні дані, санітарно-екологічні дані, результати соціологічних опитувань. Вимоги до якості інформації. Можливості врахування даних щодо територіальних структур ландшафту, землекористування та екологічної ситуації.

Тема 7. Оціночний етап ландшафтно-екологічного планування.

Конфлікти природокористування та їх оцінка. Визначення та зв'язку понять «значимість» і «чутливість». Методичні підходи до оцінки основних компонентів ландшафту в категоріях значущості і чутливості: види і біотопи, ґрунти, води, клімат/якіповітря. Методика оцінки ландшафту в категоріях значущості і чутливості в аспекті рекреаційного потенціалу. Структура ландшафту і його комплексна оцінка.

Тема 8. Заключні етапи ландшафтно-екологічного планування: визначення цілей розвитку та складання програми дій і заходів.

Цілі розвитку ландшафту - цільові концепції використання території. Приватні (галузеві) цілі розвитку ландшафту. Інтегральні цілі розвитку ландшафту. Програма дій і заходів - основні напрямки і типи дій і заходів. Специфіка та приклади розробки ландшафтно-екологічної програми, рамкового ландшафтного плану, великомасштабного ландшафтного плану.

Розділ 2. Методичні особливості планування територій різного функціонального призначення засобами ландшафтно-екологічного планування.

Тема 1. Сфери практичного застосування ландшафтно-екологічного планування.

Огляд перспективних сфер практичного використання ландшафтного планування для розв'язання галузевих завдань: землевпорядкування та функціональне зонування територій адміністративних одиниць, управління водними ресурсами і водоохоронне зонування, організація об'єктів природно-заповідного фонду, містобудівне проектування, оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВНС), розробка стратегій соціально-економічного розвитку.

Тема 2. Ландшафтно-екологічне планування у вирішенні задач заповідної справи.

Можливості ландшафтного планування у вирішенні прикладних задач заповідної справи: організація об'єктів природно-заповідного фонду та формування екологічної мережі. Територіальна організація елементів екологічної мережі. Загальна характеристика головних структурних елементів екологічної мережі. Особливості врахування структури землекористування при формуванні екологічної мережі. Досвід розробок екологічних мереж у світі та Україні: територіальні рівні, особливості та труднощі, інтеграція.

Тема 3. Ландшафтно-екологічне планування у сфері впорядкування землеустрою.

Законодавча база землеустрою в Україні. Землеустрій та деформація сучасної структури землекористування у бік поширення агроландшафтів. Пластика рельєфу і геотопологія ландшафту. Конструктивні елементи землеустрою у складі агроландшафту: полосні ліси та ремізи. Полезахисні лісосмуги. Розміщення контурних лісових полос на схилах. Екологічна мережа агроландшафту і охорона фауни на місцевому рівні.

Тема 4. Використання ландшафтно-екологічного планування для розвитку туризму і рекреації.

Регіональні туристсько-рекреаційні системи. Можливості ландшафтно-екологічного планування у організації рекреаційно-привабливих територій. Функціонально-планувальні елементи регіональних туристсько-рекреаційних систем. Виявлення специфікації і структури ареалів туристсько-рекреаційних систем. Оцінка відповідності структури землекористування цілям розвитку туризму та рекреації. Проблема синтезу необхідності збереження та використання природної та культурної спадщини.

Тема 5. Водоохоронне зонування засобами ландшафтно-екологічного планування.

Водоохоронні зони акваторій великих річок та водосховищ. Великі річки як об'єкт

водоохоронного зонування. Ландшафтний та законодавчий підхід до проектування водоохоронних зон. Планування водоохоронних зон в ускладнених екзогенно-динамічних умовах. Планування внутрішньої структури водоохоронної зони.

Тема 6. Ландшафтно-екологічне планування для екологічної оптимізації територіальної структури землекористування міста.

Містобудівне зонування (зонінг) як інструмент екологічної організації території міста. Ландшафтний аналіз об'єктів природного комплексу міста та загальні підходи до оцінки ландшафту при проектуванні системи озеленення міста. Конструювання еколого-рекреаційного каркасу міста: структура та алгоритм планування. Ландшафтний благоустрій територій житлової забудови міста.

Тема 7. Оцінка естетичної цінності пейзажів і її формування засобами ландшафтно-екологічного планування.

Естетичні аспекти інвайронментальних різновидів територіального планування. Перцепція та синестезія ландшафту. Естетика ландшафту. Ландшафт – «сутність» та пейзаж - «явище». Візуальні елементи ландшафту, їх аналіз (пейзажна композиція, сюжети, глибина видової перспективи, композиційні вузли, куліси тощо). Візуальні властивості ландшафту. Практичні прийоми пейзажно-естетичної організації рівнинних та горбистих ландшафтів. Культурний ландшафт як національний пейзаж.

Тема 8. Планування і проектування об'єктів ландшафтної архітектури.

Зміст та склад робіт з планування об'єктів ландшафтної архітектури. Складання картографічної основи ділянки проектування. Оцінка правової ситуації земле- і природокористування. Морфодинамічний аналіз та оцінка геодинаміки ландшафту. Оцінка рекреаційної ємності окремих фрагментів ландшафту. Визначення специфіки туристсько-рекреаційного продукту. Розробка рекомендацій з функціонального зонування та ландшафтного благоустрою.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Ландшафтно-екологічне планування як інструмент територіальної організації природокористування території.												
Тема 1. Передумови та історія виникнення інвайронментальних різновидів територіального планування.	5	2	1			2	5		1			4
Тема 2. Вихідні положення ландшафтного і ландшафтно-екологічного видів планування.	6	2	1			3	6	2	1			3
Тема 3. Зміст, структура та організація робіт з ландшафтно-екологічного планування.	6	2	1			3	6		1			5
Тема 4. Розуміння ландшафт у ландшафтно-екологічному плануванні.	5	2	1			2	5					5
Тема 5. Національні системи ландшафтного і ландшафтно-екологічного планування: міжнародний досвід та перспективи впровадження в Україні.	5	2	1			2	5					5

Тема 6. Інвентаризаційний етап ландшафтно-екологічного планування.	6	2	1			3	6					7 6
Тема 7. Оціночний етап ландшафтно-екологічного планування.	6	2	1			3	6					6
Тема 8. Заключні етапи ландшафтно-екологічного планування: визначення цілей розвитку та складання програми дій і заходів.	6	2	1			3	6					6
Разом за розділом 1	45	16	8			21	45	2	3			40
Розділ 2. Методичні особливості планування територій різного функціонального призначення засобами ландшафтно-екологічного планування.												
Тема 1. Сфери практичного застосування ландшафтно-екологічного планування.	5	2	1			2	5	2	1			2
Тема 2. Ландшафтно-екологічне планування у вирішенні задач заповідної справи.	6	2	1			3	6		1			5
Тема 3. Ландшафтно-екологічне планування у сфері впорядкування землеустрою.	6	2	1			3	6		1			5
Тема 4. Використання ландшафтно-екологічного планування для розвитку туризму і рекреації.	5	2	1			2	5					5
Тема 5. Водоохоронне зонування засобами ландшафтно-екологічного планування.	6	2	1			3	6					6
Тема 6. Ландшафтно-екологічне планування для екологічної оптимізації територіальної структури землекористування міста.	6	2	1			3	6					6
Тема 7. Оцінка естетичної цінності пейзажів і її формування засобами ландшафтно-екологічного планування.	6	2	1			3	5					5
Тема 8. Планування і проектування об'єктів ландшафтно-архітектури.	5	2	1			2	5					5
Разом за розділом 2	45	16	8			21	45	2	3			40
Усього годин	90	32	16			42	90	4	6			80

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
Розділ 1.			

1	Концепції фундаментальної науки, що застосовуються у ландшафтно-екологічному плануванні (семінарське заняття №1).	6	2 8
2	Аналіз досвіду ландшафтного або ландшафтно-екологічного планування методом кейсів (семінарське заняття №2).	2	1
Розділ 2.			
3	Розробка картографічної основи для ландшафтного плану на основі відкритих даних із використанням ГІС-технологій (практичне заняття №1).	2	1
4	Моделювання водоохоронної зони гідрографічного об'єкту (практичне заняття №2).	3	1
5	Оцінка естетичної привабливості ландшафту (практичне заняття №3).	3	1
	<i>Разом</i>	16	6

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денне	заочне
Розділ 1.			
1	Тема 1. Передумови та історія виникнення інвайронментальних різновидів територіального планування. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки; - підготовка доповіді та презентації до семінарського заняття №1.	2	4
2	Тема 2. Вихідні положення ландшафтного і ландшафтно-екологічного видів планування. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки.	3	3
3	Тема 3. Зміст, структура та організація робіт з ландшафтно-екологічного планування. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки.	3	5
4	Тема 4. Розуміння ландшафт у ландшафтно-екологічному плануванні. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки; - підготовка доповіді та презентації до семінарського заняття №2.	2	5
5	Тема 5. Національні системи ландшафтного і ландшафтно-екологічного планування: міжнародний досвід та перспективи впровадження в Україні. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки.	2	5
6	Тема 6. Інвентаризаційний етап ландшафтно-екологічного планування. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки	3	6
7	Тема 7. Оціночний етап ландшафтно-екологічного планування. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки	3	6
8	Тема 8. Заклучні етапи ландшафтно-екологічного планування: визначення цілей розвитку та складання програми дій і заходів. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки.	3	6
Розділ 2.			
1	Тема 1. Сфери практичного застосування ландшафтно-екологічного планування. - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки.	2	2
2	Тема 2. Ландшафтно-екологічне планування у вирішенні задач заповідної справи. планування.	3	5

	- самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки; - доопрацювання і оформлення практичної роботи №1 до здачі.		9
3	Тема 3. Ландшафтно-екологічне планування у сфері впорядкування землеустрою. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки;	3	5
4	Тема 4. Використання ландшафтно-екологічного планування для розвитку туризму і рекреації. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки;	2	5
5	Тема 5. Водоохоронне зонування засобами ландшафтно-екологічного планування. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки; - доопрацювання і оформлення практичної роботи №2 до здачі.	3	6
6	Тема 6. Ландшафтно-екологічне планування для екологічної оптимізації територіальної структури землекористування міста. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки;	3	6
7	Тема 7. Оцінка естетичної цінності пейзажів і її формування засобами ландшафтно-екологічного планування. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки; - доопрацювання і оформлення практичної роботи №3 до здачі.	3	5
8	Тема 8. Планування і проектування об'єктів ландшафтно-архітектури. - самостійне опрацювання конспекту лекцій; - підготовка письмових відповідей на запитання для самоперевірки;	2	5
	<i>Разом</i>	42	80

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено.

7. Методи контролю

В процесі вивчення дисципліни використовуються наступні види контролю засвоєння навчального матеріалу: поточний (протягом семестру) та підсумковий семестровий.

Поточний контроль проводиться у формі усного опитування або письмового контролю на практичних заняттях та лекціях. Можливо проведення поточного контролю у формі колоквіуму, комп'ютерного тестування.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання та проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу і в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою дисципліни.

Виконання практичних, контрольних робіт оцінюються в балах, які потім додаються і переводяться в оцінку за національною та міжнародною системами відповідно до критеріїв, прийнятих в університеті.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання														Залікова робота	Сума	
Розділ 1 Розділ 2								Практикум					Контрольна робота			Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	C1	C2	П1	П2	П3	K1	60	40	100
2	2	2	2	2	2	2	2						K1			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	3	3	4	4	4	10			
2	2	2	2	2	2	2	2									

T1, T2 ... – самостійна робота за матеріалами теми розділу;

C1, C2... – семінарські заняття;

П1, П2 ... – практичні роботи;

K1 – контрольна робота, передбачена навчальним планом.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати протягом навчального семестру становить **60 балів**.

Кількість балів, що нараховуються за результатами виконання завдань *самостійної роботи* (T1, T2...) із навчальним матеріалом дисципліни, засвоєного на лекційних заняттях та за рахунок самостійного опрацювання матеріалу становить **32 бали** (відповідно 2 бали за кожну з тем).

Результати самостійної роботи, що підлягають контролю і оцінці, розміщені у конспекті лекцій. До кожної з тем навчального матеріалу наведені питання до самоперевірки, відповіді на які, підготовлені в письмовій формі (обсяг відповіді на 1 запитання не менше 600 і не більше 800 знаків без пробілів) контролюються під час лекційного заняття у формі перевірки виконання або опитування.

Кількість балів, що нараховуються за результатами виконання *практичних робіт або семінарських занять* протягом семестру становить **20 балів**.

Максимальна кількість балів за участь у семінарському занятті становить 4 бали. Нарухування балів здійснюється у такий спосіб: 2 бали – виступ на задану тему із структурованою доповіддю та презентацією; 1 бал – довільний виступ на задану тему без структурованої доповіді та презентації; +1 бал – участь у обговоренні та дискусії (змістовні запитання, ґрунтовні відповіді).

Максимальна оцінка за виконання однієї практичної роботи становить 4 бали. Нарухування балів за виконання кожної практичної роботи здійснюється у такий спосіб: 3 бали – завдання практичної роботи досягнуто в повній мірі, студент вміло використовує набуті навички та оперує набутими термінами; 2 бали – робота виконана, завдання практичної роботи досягнуто, але містить одну суттєву або декілька несуттєвих помилок, студент використовує набуті навички та оперує набутими термінами; 1 бал – робота виконана, завдання практичної роботи частково досягнуто, студент частково використовує набуті навички; 0 балів – робота не виконана; +1 бал – практична робота виконана і здана вчасно, оформлення відповідає вимогам нормконтролю.

Кількість балів, що нараховуються за результатами виконання 1-ї *контрольної роботи*, що передбачена навчальним планом складає 10 балів.

Контрольна робота проводиться у формі комп'ютерного тестування, що нараховує 20 завдань закритої форми (по 0,5 балів з кожну вірну відповідь).

Умовою допуску до складання заліку є здача повного комплексу виконаних практичних та семінарських робіт та виконання всіх завдань самостійної роботи.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за результатами *підсумкового залікового контролю* становить 40 балів.

Заліковий контроль проводиться у формі комп'ютерного тестування та містить 40 завдань закритого та відкритого типу (1 бал за кожну вірну відповідь).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
50-100	Зараховано
1-49	Не зараховано

Приклад залікового тесту (40 б.)

Завдання закритої форми: *Оберіть одну або декілька вірних відповідей із запропонованих.*

1. *Діяльність з оцінювання та перспективної організації ресурсів для досягнення різних завдань і цілей – це ...* А. планування; В. проектування; С. дизайн; D. екологічна оцінка.

2. *Кочовий спосіб життя людської спільноти у стародавні часи призвів до формування такої форми територіального планування життєдіяльності як...* А. адаптація життєдіяльності до існуючих ландшафтних умов; В. вибір для життєдіяльності найбільш сприятливих ландшафтів шляхом адаптивних міграцій; С. незначних трансформаціях ландшафту для потреб життєдіяльності, в тому числі господарських; D. галузеве територіальне планування діяльності.

3. *Осілий спосіб життя людської спільноти у стародавні часи призвів до формування такої форми територіального планування життєдіяльності як...* А. адаптація життєдіяльності до існуючих ландшафтних умов; В. вибір для життєдіяльності найбільш сприятливих ландшафтів шляхом адаптивних міграцій; С. незначних трансформаціях ландшафту для потреб життєдіяльності, в тому числі господарських; D. галузеве територіальне планування діяльності.

4. *В епоху Середньовіччя (приблизно V—XV ст.) неврахування екологічних факторів при організації територій міст фортифікаційного типу спричинило :* А. регулярне планування території; В. чисельні епідемії хвороб населення; С. знищенню ґрунтового покриву міст; D. несприятливий санітарний стан.

5. *В епоху Відродження (приблизно XV—XVI ст.) поширеною практикою у сфері територіального планування є :* А. планування садово-паркових ансамблів; В. планування палацових комплексів; С. планування розміщення міст-фортець; D. планування іригаційних (зрошувальних) систем.

6. *В період Промислової революції та Нового часу (XVIII —XIX ст.) на освоєння ландшафтів активно впливає такий вид природокористування як :* А. індустріальний (промисловий); В. селищний; С. захисно-рекреаційний; D. аграрний.

7. *Ефективним у сучасному розумінні процес територіального планування має враховувати такі фактори як :* А. необхідність системного, узгодженого, галузевого планування; В. необхідність врахування довгострокових планів розвитку людства; С. мати велику вагу громадського голосу; D. бути націленим на збереження основних функцій ландшафту як середовища життєдіяльності.

8. *Екологічне територіальне планування є...* А. виключно галузевою формою планування («sectoral planning»); В. виключно комплексною формою планування («comprehensive planning»); С. формою планування, що поєднує риси галузевого і комплексного планування.

9. *Ландшафтне планування як вид екологічно-орієнтованого територіального планування виникло в:* А. Нідерландах; В. Великобританії; С. Німеччині; D. Словенії.

10. *Система територіального планування у Радянському Союзі мала назву:* А. Генеральна схема розвитку; В. просторове планування; С. районне планування; D. планування регіонів.

11. *У 80-ті роки XX ст. у СРСР виникає екологічний вид територіального планування, що отримав назву:* А. Територіальна комплексна схема охорони природи («ТерКСОП»); В. Територіальний план збереження довкілля («ТерПЛЗД»); С. ландшафтний план територій; D. схема екологічного районування.

12. *Терміни «ландшафтне планування», «ландшафтна архітектура», «ландшафтне проектування» та «ландшафтний дизайн» є ...* А. визначають один вид діяльності; В. визначають зовсім не пов'язані між собою види діяльності; С. визначають суміжні види діяльності, пов'язані з ландшафтом; D. визначають різні види територіального планування.

13. *Об'єкти, явища і сили природи, прямо або побічно використовуються або потенційно придатні для використання в сьогоденні і майбутньому для задоволення матеріальних і нематеріальних потреб людини, підтримання його існування це...* А. навколишнє природне середовище; В. природні ресурси; С. природні блага; D. ландшафт.

14. *До природних благ відносяться :* А. сонячна енергія; В. деревина; С. рекреаційні властивості пейзажу; D. урожай сільськогосподарських культур.

15. *До природних компонентів ландшафту відносяться:* А. атмосферне повітря (в межах тропосфери); В. поверхневі і підземні води; ґрунтовий покрив; С. будівлі та споруди; D. посіви культурних рослин.

16. *Такий розвиток людської спільноти, який дозволяє нинішньому поколінню задовольнити свої потреби і одночасно не загрожувати можливостям майбутніх поколінь називається:* А. прогресивним розвитком («progressive development»); В. сталим / узгодженим розвитком («sustainable development»); С. екологічним імперативом; D. екологічним/інвайронментальним розвитком («environmental development»).

17. *Результуючим документом процесу ландшафтно-екологічного планування є ландшафтний план, що представляє собою:* А. серію карт, інших графічних матеріалів і пояснювальний

текст до них; В. серію креслень з перспективної територіальної структури природокористування; С. текстовий звіт, що містить детальні плани щодо екологічної реабілітації території планування.

18. *Мета здійснення ландшафтно-екологічного планування – це :* А. інтеграція планів суспільства щодо планування системи природокористування; В. розробка стійкої просторової організації природокористування і охорони природи на конкретній території - відповідно до вимог довгострокових цілей суспільства; С. визначення та зменшення екологічних ризиків існуючих і планованих форм використання земель та видів господарської діяльності.

19. *Оглядовий плановий документ (карта і пояснювальний текст), що визначає основні напрямки природокористування та відповідні ним основні ландшафтні функціональні зони на території планування називається :* А. ландшафтний план; В. крупномасштабний ландшафтний план; С. рамковий ландшафтний план; D. ландшафтна програма.

20. *Планувальний документ, що являє собою сукупність карт і текстів, що містять середньомасштабні характеристики природно-ресурсного потенціалу, завдань охорони природи і реального використання території, а також рекомендації щодо екологічно доцільного природокористування та цілі розвитку території планування:* А. ландшафтний план; В. крупномасштабний ландшафтний план; С. рамковий ландшафтний план; D. ландшафтна програма.

21. *Документ ландшафтного планування, що містить найдетальнішу (великомасштабну) інформацію та складається на найнижчому масштабному рівні :* А. ландшафтний план; В. рамковий ландшафтний план; С. ландшафтна програма; D. ТерКСОП.

22. *Інвентаризаційний етап ландшафтно-екологічного планування передбачає :* А. збір всієї доступної інформації про стан довкілля та природокористування; В. виявлення конфліктів природокористування території; С. визначення екологічних заходів по галузях господарства; D. зонування території за різними галузевими цілями.

23. *Оціночний етап ландшафтно-екологічного планування передбачає :* А. зонування території за значенням і чутливості окремих природних компонентів для реалізації цільової галузевої функції; В. виявлення конфліктів природокористування території; С. визначення екологічних заходів по галузях господарства; D. розробка критеріїв шкали оцінки чутливості і значення окремих природних компонентів.

24. *Завершальний етап ландшафтно-екологічного планування «Концепція основних напрямків дій і пріоритетних заходів» передбачає :* А. розробку системи екологічних заходів та закріплення їх за виконавцями; В. виявлення конфліктів природокористування території; С. визначення екологічних заходів по галузях господарства; D. зонування території по галузевим цілям.

25. *До учасників процесу ландшафтно-екологічного планування відносяться :* А. місцеві жителі та адміністрація (місцева громада); В. виконавчий комітет; юридичні носії проекту; D. консультаційна рада.

26. *Громадськість, на яку справляє або може справити вплив процес прийняття рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища, або яка має зацікавленість в цьому процесі – це ...* А. місцеві жителі; В. виконавці проекту; С. юридичні носії проекту; D. зацікавлена громадськість.

27. *Суб'єкти ландшафту – це ...* А. людина; В. тварина; С. ґрунт; D. рослина.

28. *Здатність ландшафту продукувати органічну речовину зеленими рослинами та забезпечувати людей продуктами харчування і сировиною це -* А. біотопічна функція ландшафту; В. біопродуційна функція ландшафту; С. санітарно- гігієнічна функція ландшафту; D. інформаційна та культуроформуюча функція ландшафту.

29. *Здатність ландшафту слугувати середовищем існування та зберігати необхідний рівень біологічного різноманітності, включаючи різноманітність видів рослин і тварин, а також генетичний фонд природи – це ..* А. біотопічна функція ландшафту; В. біопродуційна функція ландшафту; С. санітарно- гігієнічна функція ландшафту; D. інформаційна та культуроформуюча функція ландшафту.

30. *Здатність ландшафту забезпечувати здоров'я людини – це ..* А. біотопічна функція ландшафту; В. біопродуційна функція ландшафту; С. санітарно- гігієнічна функція ландшафту; D. інформаційна та культуроформуюча функція ландшафту.

31. *Піонерні наукові моделі територіальної організації природокористування та освоєння ландшафту були запропоновані науковцями-економістами:* А. модель кілець фон Тюнена; В. модель центральних міст Кристаллера; С. модель економічного ландшафту Льюїса; D. модель палімпсесту.

32. *При здійсненні ландшафтно-екологічного планування виконавці проекту присягаються на наукову концепцію :* А. природного «первісного» ландшафту; В. антропогенного «штучного» ландшафту; С. культурного ландшафту; D. ментального ландшафту.

33. *Модель культурного ландшафту при здійсненні планування не включає до свого змісту наступне положення :* А. це освоєний природокористуванням простір; В. це соціальний простір; С. це функціональний простір; D. це некерована система.

34. Теоретичну модель розміщення екологічно вразливих об'єктів на найбільшій відстані від екологічно небезпечних центрів, яку запропонував російський географ Б. Б. Родоман називається:

А. концепція поляризованого ландшафту; В. концепція острівної біогеографії; С. урбаністична концепція.

35. Властивість ландшафту до зберігати власну структуру і режим функціонування під впливом природних і антропогенних дій називається:

А. ноосферогенез ландшафту; В. еволюція ландшафту; С. динаміка ландшафту; Д. стійкість ландшафту.

36. Здатність ландшафту переробляти (розчиняти, адсорбувати) або виводити за свої межі забруднювальні речовини називається : А. ноосферогенез ландшафту; В. еволюція ландшафту; С. динаміка ландшафту; Д. самоочищення ландшафту.

37. Фрагментація місць проживання в ландшафті – це ... А. процес, при якому суцільна площа ділянки одночасно скорочується і розпадається на два або більше фрагмента; В. цілеспрямоване руйнування місць проживання; С. різновид метапопуляційної динаміки.

Завдання відкритої форми: Заповніть прогалину, вставивши пропущене поняття.

38. _____ (2 або 3 сл.) - це, по-перше, сукупність методичних інструментів та процедур, що використовуються для побудови такої просторової організації діяльності суспільства в конкретному ландшафті, яка забезпечувала б сталий розвиток і збереження основних функцій цього ландшафту як системи підтримки життя.

39. _____ (2 сл.) - це оглядовий плановий документ регіонального рівня, що визначає основні напрямки природокористування та відповідні їм основні ландшафтні функціональні зони на території планування.

40. На _____ (1 сл.) етапі ландшафтно-екологічного планування відбувається вибір критеріїв, розробка шкал оцінок для значущості і чутливості всіх компонентів ландшафту, а також складання відповідних карт вимагають доброго знання території і творчого підходу.

9. Рекомендована література

Базова література

1. Максименко Н. В. Ландшафтно-екологічне планування: теорія та практика : монографія. Харків: Вид-во ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 216 с.

2. Максименко Н. В. Ландшафтно-екологічне планування в інвайронментальному менеджменті територій локального рівня організації довкілля : дис. докт. геогр. наук : 11.00.11 – конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів. Харків, 2018. 463 с.

3. Ландшафтне планування в Україні / Л. Г. Руденко, Є. О. Маруняк, О. Г. Голубцов та ін.; під ред. Л. Г. Руденка. К. : Реферат, 2014. 144 с.

4. Колбовский Е. Ю. Ландшафтное планирование : учеб. пос. для студ. высш. учеб. зав. М. : Издательский центр «Академия», 2008. 336 с.

5. Ландшафтное планирование с элементами инженерной биологии / Н. А. Алексеенко, А. Н. Антипов, Р. Йохансен и др.; под ред. А. В. Дроздова. М. : Тов. науч. изд. КМК, 2006. 239 с.

6. Казаков Л. К. Ландшафтоведение с основами ландшафтного планирования. М. : «Академия», 2008. 336 с.

Допоміжна література

1. Steiner F. The living landscape. An ecological approach to landscape planning. Island Press Board of Directors, 2008. 470 p.

2. Marsh W. M. Landscape planning. Environmental applications. John Wiley & Sons, Inc., 2010. 529 p.

3. Ландшафтное планирование : принципы, методы, европейский и российский опыт / А. Н. Антипов, А. В. Дроздов, В. В. Кравченко и др. Иркутск: Изд-во Инст. географии СО РАН, 2002. 141 с.

4. Авессаламова И. А. Экологическая оценка ландшафтов. М.: Изд-во МГУ, 1992. 86 с.

5. Макаров В. З., Новаковский Б. А., Чумаченко А. Н. Эколого-географическое картографирование городов. Саратов: Научный мир, 2002. 196 с.

6. Григорян А. Г. Ландшафт современного города. М. : Стройиздат, 1986. 136с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення
Медіа-матеріали лекцій відео-блогів з тематики дисципліни:

1. Waldheim C. Planning, Ecology, and the Emergence of Landscape. *Harvard GSD*.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aiWgkH2EBQ> (дата звернення: 20.08.2020).
2. Landscape Planning for Sustainable Development. *Northern Ireland Assembly*.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=VJE75srXOiM> (дата звернення: 20.08.2020).
3. ArcGIS Online and the Landscape Planning Application. *ESRI*.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tk0qLp4OO5o> (дата звернення: 20.08.2020).